

**ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Το Πανηγύρι του Άη-Συμιού στο Μεσολόγγι

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του

Το Πανηγύρι του Άη Συμιού

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες

Τ' Άη Συμιού
Άη Συμιώτες (Οι συμμετέχοντες)

γ. Σύντομη Περιγραφή

Έθιμο με ιστορική, θρησκευτική και μουσικοχορευτική διάσταση που τελείται δύο φορές τον χρόνο, το διήμερο της Υπαπαντής (2-3 Φεβρουαρίου) και το τετραήμερο του Αγίου Πνεύματος (Σάββατο-Τρίτη). Το πανηγύρι του Αγίου Συμεών είναι μία από τις μεγαλύτερες γιορτές για την πόλη του Μεσολογγίου και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα και πιο ξεχωριστά δρώμενα της περιοχής της Αιτωλίας.

δ. Πεδίο ΑΠΚ

√ **προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις:** τα παραδοσιακά τραγούδια που εξακολουθούν να τραγουδιούνται από τους συμμετέχοντες, καθώς και τα ιστορικά τραγούδια που αφορούν την πολιορκία του Μεσολογγίου και την Ελληνική Επανάσταση του 1821 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της πλούσιας προφορικής παράδοσης του πανηγυριού. Μετά το 2005 έχουν καταγραφεί και σύγχρονα αφηγηματικά τραγούδια στο ύφος των παραδοσιακών τραγουδιών για πρόσωπα και γεγονότα που σχετίζονται με το πανηγύρι.

√ **επιτελεστικές τέχνες:** Παραδοσιακοί χοροί, όπως το τσάμικο και ο συρτός, αλλά και τοπικοί χοροί που χορεύονται στο πανηγύρι (*Χελάκι, του Πεθαμένου και το Πιπέρι*)

√ **κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις:** η άμεση σχέση του δρώμενου με την ιστορία της περιοχής του Μεσολογγίου, η διάχυτη ατμόσφαιρα γλεντιού κατά την προετοιμασία και την επιτέλεση του εθίμου, η διαπαιδαγώγηση, η ενδυνάμωση αξιών, όπως η ισότητα και η αλληλεγγύη, μεταξύ των πανηγυριστών, η εκμάθηση του ζουρνά με μαθητεία των νεότερων κοντά στους εμπειρότερους Έλληνες Ρομά, καθώς και η μετάδοση των πρακτικών και συμπεριφορών από γενιά σε γενιά, με τη δυνατότητα προσαρμογής σε τεχνολογικές και κοινωνικές εξελίξεις.

√ **τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία:** η παραδοσιακή φορεσιά των Αη-Συμιωτών (ντουλαμάς, άρματα) κατασκευάζεται από πρόσωπα που έχουν διδαχτεί και κατέχουν τη σχετική παραδοσιακή τέχνη.

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Νομός Αιτωλοακαρνανίας, Δήμος Ι.Π. Μεσολογγίου

στ. Λέξεις-κλειδιά

Μεσολόγγι, πανηγυρισμός, παρέα, καπετάνιος, ζουρνάς, νταούλι, ντουλαμάς, χορός.

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου;

Οι κύριοι φορείς του εθίμου είναι οι παρέες των αρματωμένων και των καβαλάρηδων που συμμετέχουν στο πανηγύρι και πλαισιώνονται από τους συμπροσιαζόμενους και τους μουσικούς, τις ζυγίες. Επίσης, σημαντικό υποστηρικτικό ρόλο έχουν και οι τεχνίτες που ασχολούνται με την κατασκευή των παραδοσιακών κοσμημάτων και φορεσιών, αλλά και οι σύλλογοι που προωθούν και διδάσκουν τους χορούς και τα τραγούδια του πανηγυριού.

Ο Σύλλογος Πανηγυριστών «Ο Άη Συμιάς» αποτελεί συλλογική έκφραση όλων των πανηγυριστών και αποσκοπεί στη διαφύλαξη και την ανάδειξη του πανηγυριού ως σύνθετου πολιτισμικού γεγονότος.

Σύλλογος Πανηγυριστών «Ο Άη Συμιάς»

Έδρα/τόπος: Μεσολόγγι

Διεύθυνση: Πλατεία Άη Συμίου (πλησίον Δημαρχείου)

ΤΚ:30200

Τηλ. 6977004681

e-mail: aisimios2015@gmail.com

Ιστότοπος: <https://aisimios.wordpress.com/>

1) Συμμεών Βίλλιος

Ιδιότητα: Πρόεδρος του Συλλόγου «Ο Άη Συμιάς»

Διεύθυνση: Αλμυράκι Μεσολογγίου ΤΚ:30200

Τηλ. 6977004681

2) Κωνσταντίνος Σοκόλας

Ιδιότητα: Έφορος.

Διεύθυνση: Ασημάκη Φωτήλα 9 ΤΚ:30200

Τηλ. 6947096783

e-mail: maglor1986@hotmail.com

Παρέες Αρματωμένων και Καβαλαρέων:

1) Παρέα Θεοφιλάτου

Καπετάνιος: Θωμάς Θεοφιλάτος

Αρχιμουσικός ζυγιάς: Γιάννης Μπέκος, 6944859987, Ασπρόπυργος Αττικής

Διεύθυνση: Εργατικές Κατοικίες 44

Τηλ.: 6977092998

2) Παρέα Κατοχιανού

Καπετάνιος: Πέτρος Πετρόπουλος

Αρχιμουσικός ζυγιάς: Ασημάκης Βασιλοπάνος, Κάτω Αχαΐα

Διεύθυνση: Αλμυράκι Μεσολογγίου

Τηλ.: 6978745299

3) Παρέα Σακελαρόπουλου

Καπετάνιος: Χρήστος Σακελαρόπουλος
Αρχιμουσικός ζυγιάς: Δημήτρης Μπέκος, Ασπρόπυργος Αττικής
Διεύθυνση: Ζαλογγίτου 19
Τηλ.: 2631028328

4) Παρέα Σκαρλάτου

Καπετάνιος: Νιόνιος Σκαρλάτος
Αρχιμουσικός ζυγιάς: Γιώργος Μπέκος, Ασπρόπυργος Αττικής
Διεύθυνση: Θυσίας 8
Τηλ.: 6977004681

5) Παρέα Χασιώτη

Καπετάνιος: Γιώργος Χασιώτης
Αρχιμουσικός ζυγιάς: Χαράλαμπος Θεοδωρόπουλος, Μεσολόγγι
Διεύθυνση: Μάγερ 4
Τηλ.: 6946485277

6) Παρέα Σακιριανού

Καπετάνιος: Ασημάκης Σακιριανός
Αρχιμουσικός ζυγιάς: Σάκης Νίσσης, Μεσολόγγι
Διεύθυνση: Ραζηκότσικα 8
Τηλ.: 6975367579

7) Παρέα Χριστοδούλου

Καπετάνιος: Απόστολος Χριστοδούλου
Αρχιμουσικός ζυγιάς: Δημήτρης Μπέκος
Διεύθυνση: Αγ. Αθανασίου 67
Τηλ.: 6977709772

8) Παρέα Τζίλια

Καπετάνιος: Μάκης Τζίλιας
Αρχιμουσικός ζυγιάς: Πάνος Πανόπουλος, Αλμυράκι Μεσολογγίου
Διεύθυνση: Εργατικές Κατοικίες 12
Τηλ.: 6993133324

9) Παρέα Αθανασόπουλου

Καπετάνιος: Ηλίας Αθανασόπουλος
Αρχιμουσικός ζυγιάς: Βαγγέλης Κοκώνης, Αμαλιάδα
Διεύθυνση: Δροσίνη 8
Τηλ.: 2631027636

10) Παρέα Αγγελόπουλου

Καπετάνιος: Νάσος Αγγελόπουλος
Αρχιμουσικός ζυγιάς: Κώστας Πανόπουλος, 6933123205, Αλμυράκι Μεσολογγίου
Διεύθυνση: Ελ. Πολιορκημένων 25
Τηλ.: 2631051096

11) Σύλλογος πανηγυριστών «Η Έξοδος» / Παρέα Τσιμπερλένιου-Τσαρούχη

Καπετάνιος: Βασίλης Τσαρούχης
Αρχιμουσικός ζυγιάς: Ηλίας Αριστόπουλος, 6946072035, Αγρίνιο
Διεύθυνση: Χ. Τρικούπη 1
Τηλ.: 6976880000

12) Παρέα Χριστοδουλάτου

Καπετάνιος: Μάκης Χριστοδουλάτος
Αρχιμουσικός ζυγιάς: Πολύβιος Μπασιλάρης, 6940111678, Μεσολόγγι
Διεύθυνση: Αγ. Αθανασίου
Τηλ.: 6973369941

Κατασκευαστές Παραδοσιακών Φορεσιών

1) Εργαστήριο Παραδοσιακών Φορεσιών Ζωή Στέλιου

Όνομα: Ζωή Στέλιου
Ιδιότητα: Κατασκευαστής παραδοσιακών φορεσιών (ντουλαμάδων) και αρμάτων.
Διεύθυνση: Ι.Ράγκου 6
Τ.Κ.: 30200
Τηλ. 26310 24009
e-mail: stelioumes@gmail.com

2) Εργαστήριο λαϊκών φορεσιών και κοσμημάτων

Όνομα: Νίκος Πλακίδας
Ιδιότητα: Κατασκευαστής παραδοσιακών φορεσιών (ντουλαμάδων) και αρμάτων.
Διεύθυνση: Κατοχή Μεσολογγίου
Τ.Κ.: 30007
Τηλ. 2632093218
e-mail: plakidas@foustanela.gr

3) Γεράσιμος Χριστοδουλάτος

Ιδιότητα: Κατασκευαστής αρμάτων
Διεύθυνση: Αγ. Αθανασίου
Τ.Κ.: 30200
Τηλ. 6946336183

Φορείς σχετικοί με τη διαφύλαξη και ανάδειξη του Πανηγυριού

1) Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου

Κύριος πολιτιστικός φορέας του Δήμου, σε συνεργασία με τον οποίο πραγματοποιείται κάθε χρόνο το χειμωνιατικό και το καλοκαιρινό πανηγύρι.
Υπεύθυνος: Κωνσταντίνος Γιαννόπουλος (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Ραζηκότσικα 21
Τηλ.: 2631022129

2) Ιερά Μητρόπολη Αιτωλίας και Ακαρνανίας

Το μοναστήρι του Άη Συμιού, καθώς και ο περιβάλλων χώρος μαζί με αρκετά κτήρια, ανήκουν στη Μητρόπολη. Επίσης, οι ιερείς της Μητρόπολης συμμετέχουν κάθε χρόνο στις θρησκευτικές εκδηλώσεις των πανηγυριστών.
Υπεύθυνος: Μπαμπάνης Χριστόφορος
Διεύθυνση: Αρχ. Δαμασκηνού 10
Τηλ.: 2631022322

3) Κινηματογραφική Λέσχη Μεσολογγίου

Προβολή οπτικών τεκμηρίων σχετικών με το πανηγύρι και υποστήριξη εκδηλώσεων του συλλόγου «Ο Άη Συμιάς».
Υπεύθυνος: Σοκόλας Κων/νος (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Τρικούπειο Πολιτιστικό Κέντρο, Μεσολόγγι
Τηλ.: 6947096783

- 4) Μουσικός Όμιλος «Ιωσήφ Ρωγών»**
Μουσική υποστήριξη, συνοδεία του σώματος των Αη-Συμιωτών σε πομπές.
Υπεύθυνος: Δημήτρης Μανωλάτος (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Ναυπάκτου 33
Τηλ.: 6974531509
- 5) Φωτογραφική Λέσχη Μεσολογγίου**
Υλοποίηση φωτογραφικών αφιερωμάτων του πανηγυριού και προβολή του σε εκθέσεις εντός και εκτός Μεσολογγίου.
Υπεύθυνος: Γιάννης Τσαλαφούτας (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Αλμυράκι Μεσολογγίου
Τηλ.: 6997170992
- 6) Χορωδία Πνευματικού Κέντρου Μεσολογγίου**
Ερμηνεία τραγουδιών του πανηγυριού σε εθνικά και διεθνή φεστιβάλ χορωδιών.
Υπεύθυνος: Σπύρος Χολέβας (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Οδός Μάνας
Τηλ.: 6944724652
- 7) Χορευτικό τμήμα Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου**
Μαθήματα χορού, λαογραφικές μελέτες, συμμετοχή σε εθνικά και διεθνή συνέδρια.
Υπεύθυνος: Δημήτρης Καραβασίλης (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Ζεστή Μεσολογγίου
Τηλ.: 6936099494
- 8) Φίλοι Ιστορικής Φορεσιάς και Οπλισμού «Ο Λιάρος»**
Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις με ανάδειξη στοιχείων του πανηγυριού.
Υπεύθυνος: Γιώργος Μιχαηλίδης (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Χόνδρου 9
Τηλ.: 6972071951
- 9) Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, τμήμα Μεσολογγίου**
Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις του συλλόγου «Ο Αη Συμιός»
Υπεύθυνος: Αριστόβουλος Τριβλής (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Μακρή 7
Τηλ.: 2631022835
- 10) Εργαστήρι «Παναγία Ελεούσα»**
Κατασκευή κατά καιρούς, ενδυμάτων για τους πανηγυριστές από παιδιά με ειδικές ανάγκες
Υπεύθυνη: Διονυσία Σαμαντά (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Αρχ. Δαμασκηνού
Τηλ.: 2631025130
- 11) Βυρωνική Εταιρεία**
Διοργάνωση εκδηλώσεων με θέμα το πανηγύρι.
Υπεύθυνη: Ροδάνθη Φλώρου (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Βυρώνειο κτήριο, Μεσολόγγι
Τηλ.: 6977804076
- 12) Εκπολιτιστικός Σύλλογος «Οι Φίλοι της Λιμνοθάλασσας»**
Υποστήριξη εκδηλώσεων Αη-Συμιωτών

Υπεύθυνη: Αφροδίτη Τσιρόγλου (γραμματέας)
Διεύθυνση: Μάγερ 10
Τηλ.: 6977432060

13) Λαογραφικός Σύλλογος Μεσολογγίου

Έρευνα του πανηγυριού ως πολιτισμικής έκφρασης
Υπεύθυνη: Νίκη Περικλέους (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Καλλονή Μεσολογγίου
Τηλ.: 6977432060

14) Σύλλογος Φίλων Μουσικής «Διονύσιος Σολωμός»

Μουσική υποστήριξη-συνοδεία του σώματος των Άη-Συμιωτών σε πομπές.
Υπεύθυνος: Δημήτρης Φωλιάς (γραμματέας)
Διεύθυνση: Ραζηκότσικα 15
Τηλ.: 6979989940

15) Ιστορικό Μουσείο-Κέντρο Λόγου και Τέχνης «Διέξοδος»

Μόνιμη συλλογή κειμηλίων του πανηγυριού.
Υπεύθυνος: Νίκος Κορδόσης (πρόεδρος)
Διεύθυνση: Ραζηκότσικα 25
Τηλ.: 6976 643610

16) Αδελφότητα των Απογόνων των Ελεύθερων Πολιορκημένων

Συμβουλευτικό ρόλο σε θέματα ανάδειξης της ιστορίας του δρώμενου.
Υπεύθυνος: Γιάννης Μακρής (πρόεδρος)
Διεύθυνση: -
Τηλ.: 6945294837

Ερευνητές του στοιχείου

1) Ελένη Καρανικόλα

Ιδιότητα: Φιλολόγος-Δημοσιογράφος. Πραγματοποίηση έρευνας και διπλωματικής εργασίας για το πανηγύρι του Άη Συμιού
Διεύθυνση: Εργατικές Κατοικίες, Μεσολόγγι
Τηλ.: 6942463162

2) Βασίλης Αρτίκος

Ιδιότητα: Φωτογράφος. Προβολή φωτογραφιών του πανηγυριού σε εκθέσεις εντός και εκτός Ελλάδας
Διεύθυνση: Ν. Μπότσαρη 40, Μεσολόγγι
Τηλ.: 6944350943

3) Κασσιανή Κονταξή

Ιδιότητα: Θεολόγος, M.Sc., Υποψήφια Διδάκτωρ Λαογραφίας Πανεπιστημίου Αθηνών. Εθνογραφική έρευνα του πανηγυριού.
Διεύθυνση: Αθήνα

4) Νικήτας Φιλιππόπουλος

Ιδιότητα: Δημοσιογράφος-Φιλολόγος. Έρευνα και συγγραφή βιβλίων για το πανηγύρι. Εκδότης εφημερίδας *Ντάπια*.
Διεύθυνση: Χ. Τρικούπη 36, Μεσολόγγι
Τηλ.: 2631023024

5) Μαρία Ζιαμπάρα

Ιδιότητα: Εκπαιδευτικός
Διεύθυνση: Ναύπακτος

6) Γιάννης Μακρής

Ιδιότητα: Ερασιτέχνης ιστορικός ερευνητής του στοιχείου – Συγγραφέας
Διεύθυνση: Μεσολόγγι
Τηλ. 6945294837

Μέσα ενημέρωσης που προβάλλουν το στοιχείο:

1) Εφημερίδα *Αιχμή*

Εκδότης: Σωκράτης Στέλιος
Μεσολόγγι: Δ. Μακρή & Κ. Παλαμά 38
Τηλ. 26310 22793

2) Εφημερίδα *Μεσολογγίτικα Χρονικά*

Μεσολόγγι: Τρικούπη Χαριλάου 62
Τηλ. 26310 22909

3) Ηλεκτρονικές εφημερίδες:

A) Onairnews.gr

B) Agriniopress.gr

Γ) Agrinioculture.gr

4) Κατά καιρούς έχουν δημοσιευτεί αφιερώματα για το πανηγύρι σε εφημερίδες πανελληνίας κυκλοφορίας, όπως η *Καθημερινή* και το *Βήμα*.

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντάται σήμερα

Το πανηγύρι είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το μοναστήρι του Αγίου Συμεών, που βρίσκεται στους πρόποδες του Αράκυνθου σε υψόμετρο 140 μ. και χρονολογείται στο 1740. Μετά τα γεγονότα της Εξόδου, το 1826, και με την ίδρυση του ελληνικού κράτους, το πανηγύρι προσλαμβάνει νέο χαρακτήρα, περιλαμβάνοντας στα τελετουργικά του δρώμενα και το μνημόσυνο προς τιμή των πεσόντων της Πολιορκίας του Μεσολογγίου.

Το Πανηγύρι του Άη Συμιού, προς τιμή του γέροντα Άη Συμιού, πραγματοποιείται δύο φορές τον χρόνο: Στις 2 και 3 Φεβρουαρίου, της Υπαπαντής και του Αγίου Συμεών, τελείται το λεγόμενο και *χειμωνιάτικο* ή *γυναικείο* πανηγύρι. Ο χαρακτηρισμός γυναικείο προέρχεται από το γεγονός ότι παλιότερα συνήθιζαν να πηγαίνουν κυρίως γυναίκες με τα παιδιά τους, εκπληρώνοντας τάματα. Κατά το χειμωνιάτικο πανηγύρι, την πρώτη μέρα οι παρέες ανεβαίνουν στο μοναστήρι, όπου θα γλεντήσουν το βράδυ στα καθορισμένα στέκια τους. Το επόμενο μεσημέρι, αφού οι συμμετέχοντες προσκυνήσουν κατά τη λειτουργία που τελείται στο μοναστήρι, το γλέντι συνεχίζεται μέχρι το απόγευμα. Αργότερα οι παρέες συγκεντρώνονται έξω από την πύλη της πόλης και επιστρέφουν όλες μαζί για να συνεχίσουν το γλέντι στα στέκια της πόλης.

Κατά το τριήμερο της Πεντηκοστής (Κυριακή), του Αγίου Πνεύματος (Δευτέρα) και της Αγίας Τριάδος (Τρίτη) πραγματοποιείται το λεγόμενο και *καλοκαιρινό* πανηγύρι ή *πανηγύρι των αρματωμένων*. Το καλοκαιρινό πανηγύρι, που είναι και το γνωστότερο, είναι το δεύτερο μεγαλύτερο δρώμενο της πόλης μετά τις «Εορτές Εξόδου» και έχει χαρακτηριστικά μεγάλης λαϊκής θρησκευτικής και ιστορικής γιορτής. Τα προεόρτια ξεκινούν ήδη από την ημέρα της Αναλήψεως (περίπου δέκα μέρες

πριν από την Πεντηκοστή), οπότε γίνεται το πρώτο «δοκιμαστικό» μάζεμα της κάθε παρέας, το οποίο φυσικά συνοδεύεται με γλέντι.

Το πανηγύρι ξεκινά επίσημα από το Σάββατο πριν από την Πεντηκοστή, όπου οι παρέες γλεντούν στα καθιερωμένα στέκια τους στην πόλη. Την Κυριακή το πρωί ο κάθε καπετάνιος ξεκινά και περιφέρεται στα σοκάκια της πόλης, από όπου μαζεύει τα μέλη της παρέας του. Μέχρι το μεσημέρι έχουν συγκεντρωθεί όλοι για να φάνε το παραδοσιακό γιουβέτσι.

Την Κυριακή το απόγευμα οι παρέες συγκεντρώνονται στον μητροπολιτικό ναό του Αγ. Σπυρίδωνα και ξεκινούν την πομπή προς τον Κήπο των Ηρώων, όπου θα τελεστεί το μνημόσυνο προς τιμήν των πεσόντων της Εξόδου. Στη συνέχεια, οι παρέες ξεκινούν από τον Κήπο των Ηρώων για το μοναστήρι του Άη Συμιού. Φτάνουν μέχρι ενός σημείου χορεύοντας και από εκεί ανεβαίνουν στο μοναστήρι, ακολουθώντας μια διαδρομή περίπου δέκα χιλιομέτρων. Παλαιότερα η μετακίνηση προς το μοναστήρι γινόταν με άλογα. Σήμερα χρησιμοποιούνται κυρίως αυτοκίνητα, αν και κάποιοι πανηγυριστές ανεβαίνουν ακόμη με τα άλογά τους. Το πανηγύρι συνεχίζεται όλη νύχτα πάνω στο μοναστήρι μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες.

Το πρωί της Δευτέρας πραγματοποιείται η θεία λειτουργία και στον χώρο καταφθάνουν Ρομά από όλη την Ελλάδα, για να βαφτίσουν τα παιδιά τους. Μετά τη λειτουργία, το γλέντι συνεχίζεται μέχρι το μεσημέρι, οπότε οι παρέες ξεκινούν την κάθοδο προς το Μεσολόγγι. Το απόγευμα της Δευτέρας και αφού συγκεντρωθούν οι παρέες στην περιοχή του Αγίου Αθανασίου, ξεκινά η μεγάλη πορεία των Αη-Συμιωτών προς το κέντρο του Μεσολογγίου, καταλήγοντας στον Άγιο Σπυρίδωνα. Οι παρέες, πρώτα οι αρματωμένοι και ύστερα οι καβαλαραίοι, εισέρχονται στην πόλη τραγουδώντας και χορεύοντας μέχρι να φτάσουν στα στέκια τους και να συνεχίσουν όλη νύχτα το γλέντι τους.

Την Τρίτη το απόγευμα, αφού τελεστεί το μνημόσυνο στο εκκλησάκι της Αγίας Τριάδας στη νησίδα της Κλείσοβας προς τιμήν των πεσόντων στην ομώνυμη μάχη (25 Μαρτίου 1826), οι πανηγυριστές επιστρέφουν στα καθιερωμένα στέκια για το τελευταίο γλέντι.

Οι πανηγυριστές, που αποτελούν την ψυχή του πανηγυριού, χωρίζονται σε *αρματωμένους* και σε *καβαλαραίους*, οι οποίοι οργανώνονται σε ομάδες, τις *παρέες*. Όπως μαρτυρείται και σε κείμενα του Ανδρέα Καρκαβίτσα, οι παρέες παλαιότερα ονομάζονταν και *μάγκες*.

Για τους αρματωμένους λένε ότι *πάνε ντυμένοι*, επειδή φορούν τις παραδοσιακές φορεσιές και τα άρματά τους, ενώ για τους καβαλαραίους ότι *πάνε μ' άλογο*, λόγω του ότι ανεβαίνουν στο μοναστήρι και παρελαύνουν έφιπποι. Η κάθε παρέα έχει και τον αρχηγό της, τον λεγόμενο *καπετάνιο* (ή παλαιότερα *μπουλουκτσή*), ο οποίος είναι πρώτος μεταξύ ίσων. Αν οι αρματωμένοι και οι καβαλαραίοι είναι η ψυχή του πανηγυριού, η ζυγιά είναι εκείνη η οποία δημιουργεί την πνευματική έκσταση που χαρακτηρίζει τους Αη-Συμιώτες. Η *ζυγιά* είναι η τριμελής ορχήστρα που συντροφεύει κάθε παρέα και η οποία αποτελείται από δύο *ζουρνάδες* ή *καραμούζες* ή *πίπιζες* και ένα *νταούλι* ή *νταβούλι* ή *ξεροντάουλο*. Παραδοσιακά η ζυγιά αποτελείται από Έλληνες Ρομά, οι οποίοι παλαιότερα προέρχονταν σχεδόν αποκλειστικά από το Μεσολόγγι και τις γύρω περιοχές.

Το πιο σημαντικό στοιχείο που χαρακτηρίζει μια παρέα είναι η συνεργασία και η αλληλεγγύη μεταξύ των μελών της, αλλά και με τη ζυγιά κατά τη διάρκεια του πανηγυριού. Επίσης, καταργούνται όλα εκείνα τα στοιχεία που διαφοροποιούν τις κοινωνικές ιεραρχήσεις, καθώς όλοι είναι ίσοι με όλους και δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ Μεσολογγιτών πανηγυριστών και Ρομά οργανοπαιχτών. Είναι χαρακτηριστικό ότι τη Δευτέρα του Αγίου Πνεύματος πολλοί πανηγυριστές βαφτίζουν παιδιά των Ρομά στο μοναστήρι του Άη Συμιού.

Πολύ σημαντικό στοιχείο είναι η μετάδοση από γενιά σε γενιά του ιδιαίτερου τρόπου «τραγουδίσματος» και των τρόπων κοινωνικής συμπεριφοράς, όπως προκύπτουν με την επιτέλεση συγκεκριμένων χορών. Κατά τη διάρκεια του πανηγυριού, εκτός από παλιά δημοτικά επιτραπέζια τραγούδια, κλέφτικα και

λιανοτράγουδα, οι πανηγυριστές τραγουδάνε επίσης και φημισμένα μεσολογγίτικα μοιρολόγια, τραγούδια για την πολιορκία της πόλης, αλλά και αησυμιώτικα.

Οι χοροί των πανηγυριστών περιλαμβάνουν, εκτός από τον τσάμικο και το συρτό, και τους ιδιαίτερους, τοπικούς χορούς του πανηγυριού, όπως το *Χελάκι*, το *Τρίψιμο του Πιπεριού* και τον φημισμένο *Χορό του Πεθαμένου*. Ο τελευταίος συνιστά την πιο χαρακτηριστική αησυμιώτικη αναπαράσταση: ο χορός ξεκινά από μια παρεξήγηση μεταξύ του καπετάνιου και ενός παλικαριού της παρέας, όταν ο δεύτερος διατάζει να σταματήσουν τα όργανα. Μετά από κάποιες φιγούρες που συμβολίζουν την πάλη, ο καπετάνιος καταφέρει θανάσιμο χτύπημα στο παλικάρι και τον σκοτώνει. Αργότερα, συνειδητοποιώντας την πράξη του, σκύβει πάνω από τον νεκρό, θρηνεί και μετανοεί. Αμέσως ο άγιος κάνει το θαύμα του και ο νεκρός ανασταίνεται και σηκώνεται με ακόμα μεγαλύτερη διάθεση, σέρνοντας τον χορό με τον καπετάνιο και όλα τα μέλη της παρέας.

Πολύ χαρακτηριστικό είναι και το «πέταγμα» των χαρτονομισμάτων (από το 2002 και μετά δολαρίων) από μέλη της παρέας προς τους οργανοπαίχτες της ζυγιάς ή προς τους συμπανηγυριστές. Με αυτόν τον συμβολικό τρόπο επιτυγχάνεται η «μετάβαση» του Αη-Συμιώτη από τον κόσμο των υλικών αγαθών, στην πνευματική έκσταση που χαρίζει ο ήχος της ζυγιάς. Εκφράζεται η λύτρωση του πανηγυριστή, η περιφρόνηση των υλικών και η έξαρση των πνευματικών /ηθικών αξιών.

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ

Οι χώροι που συνδέονται με την πραγματοποίηση του πανηγυριού είναι:

- 1) **Το μοναστήρι του Αγίου Συμεών** και ο περιβάλλον χώρος, με μόνιμες εγκαταστάσεις και παραπήγματα. Η κάθε παρέα έχει τον δικό της χώρο, παράπηγμα ή κτήριο.
- 2) **Οι κεντρικοί δρόμοι της πόλης** του Μεσολογγίου κατά τις πομπές των Αη-Συμιωτών και τα στέκια των παρεών στα στενά της πόλης. Η κάθε παρέα με το πέρασμα των χρόνων έχει καθορίσει έναν συγκεκριμένο χώρο στο κέντρο της πόλης στον οποίο γλεντάει κάθε έτος.
- 3) **Τα ίδια τα σπίτια των πανηγυριστών**, από τα οποία περνούν οι καπεταναίοι για να συγκεντρώσουν όλη την παρέα. Σε κάθε σπίτι, συγγενείς του κάθε πανηγυριστή φροντίζουν να κερνούν τον καπετάνιο και την υπόλοιπη παρέα κάθε λογής αλμυρά και γλυκά εδέσματα, καθώς και το παραδοσιακό ούζο.
- 4) **Ο Κήπος των Ηρώων**, στον οποίο καταλήγει η πομπή της Πεντηκοστής και όπου τελείται το μνημόσυνο προς τιμήν των νεκρών Άη Συμιωτών.

Οι κτηριακές εγκαταστάσεις που συνδέονται με την επιτέλεση του εθίμου είναι οι εξής:

- 1) Ο χώρος του Συλλόγου «Ο Άη Συμιός», όπου φυλάσσονται διάφορα ιστορικά κειμήλια (φωτογραφίες, σημαίες, έγγραφα), και ο οποίος επίσης χρησιμεύει ως χώρος συγκέντρωσης του Δ.Σ. και λήψης αποφάσεων.
- 2) Ο περιβάλλον χώρος του μοναστηριού του Αγίου Συμεών, όπου υπάρχουν εδώ και δεκαετίες οι καθιερωμένοι χώροι ή κτήρια κάθε παρέας. Σε αυτά οι παρέες αποθηκεύουν τα απαραίτητα πριν από κάθε συγκέντρωση και γλέντι. Δυστυχώς, υπάρχουν ακόμη παρέες οι οποίες δεν έχουν καταφέρει να κατασκευάσουν δικό τους πέτρινο ή ξύλινο κτήριο, και περιορίζονται σε σημεία στην ύπαιθρο, τα οποία τους χειμωνιάτικους μήνες προστατεύονται με πλαστικά παραπετάσματα.

- 3) Επίσης, το κτήριο του ιστορικού μουσείου της «Διεξόδου» περιέχει κειμήλια που συνδέονται άμεσα με το πανηγύρι. Σε μια προσπάθεια ανάδειξης και προβολής του, η «Διέξοδος» ενσωμάτωσε στη μόνιμη συλλογή του ιστορικού μουσείου της μια σειρά φωτογραφιών από το πανηγύρι, του σημαντικού φωτογράφου Κώστα Μπαλάφα, καθώς επίσης παραδοσιακές φορεσιές και άρματα συμμετεχόντων.

Η ενδυμασία και ο λοιπός εξοπλισμός των Αη-Συμιωτών αποτελεί σημαντική έκφραση του ίδιου του πανηγυριού και της ταυτότητας των Αη-Συμιωτών. Το άσπρο, το κόκκινο και το μαύρο της μεσολογγίτικης ενδυμασίας (ντουλαμάς), σε συνδυασμό με το ασημί της αρματωσιάς, προσδίδει επιβλητικό ύφος. Τα περισσότερα από αυτά τα ρούχα είναι φτιαγμένα στα γιαννιώτικα εργαστήρια λαϊκής τέχνης και είναι κειμήλια παλιών μεσολογγίτικων οικογενειών. Είθισται από τις αρχές του 1900 οι γυναίκες των πανηγυριστών να ράβουν τα ρούχα των αντρών τους και των παιδιών τους. Έτσι, το ρούχο αποκτούσε ιδιαίτερη συναισθηματική αξία και αποτελούσε μέρος της κληρονομιάς της εκάστοτε μεσολογγίτικης οικογένειας. Σήμερα τη διαδικασία κατασκευής των ιδιαίτερων ενδυμάτων του πανηγυριού έχουν αναλάβει ειδικευμένοι στο ράψιμο και το κέντημα τεχνίτες, όπως και εργαστήρια, που βρίσκονται στην πόλη.

Η φορεσιά των αρματωμένων αποτελείται από:

Σκάλτσες ή κάλτσες: Κατασκευάζονται από άσπρο βαμβακερό και σκεπάζουν τα πόδια από τον αστράγαλο ως τη μέση.

Σκαλτσοδέτες ή καλτσοδέτες: Έχουν χρώμα μαύρο και δένονται ακριβώς στο γόνατο. Καταλήγουν στη γάμπα με μία ή δύο φούντες από μετάξι. Στο πίσω μέρος τους διακοσμούνται με ποικιλόμορφα κουμπιά.

Πουκάμισο: Είναι άσπρο, χασεδένιο με μανίκια πλατιά, πολύ ανοιχτά μπροστά και σουφρωμένα στο πάνω μέρος. Ο γιακάς είναι μικρός και χωρίς μύτες. Στο στήθος γίνονται δίπλες ή πιέτες. Κάθε αρματωμένος έχει τρία πουκάμισα. Το πρώτο για το πανηγύρι, το δεύτερο το φοράει στο μοναστήρι για τη θεία λειτουργία και το τρίτο για το τρισάγιο στο ιστορικό νησί της Κλείσοβας.

Ντουλαμάς: Επενδύτης από μαύρη τσόχα που φτάνει έως πάνω από το γόνατο. Τα σπιλιά του (μανίκια) είναι κολλημένα στην πλάτη, ανοιγμένα με κόκκινα σειρίτια, που εσωτερικά έχουν κόκκινη τσόχα. Κόκκινη είναι και η φόδρα του.

Σελάχι ή σελαχλίκι: Κατασκευάζεται από δέρμα και έχει 3-5 θήκες, στις οποίες οι αρματωμένοι βάζουν όπλα (κουμπούρια, μαχαίρια, κάμα, χαρμπί), μαντίλια (παλιότερα χρησίμευαν για την προστασία των όπλων από την τριβή, σήμερα ως διακοσμητικά) και γαρδένιες (το επίσημο αρωματικό λουλούδι του πανηγυριού). Δένεται στη μέση του αρματωμένου με λουρίδα και είναι καλοκεντημένο. Παλιότερα όλα τα σελάχια ήταν περίτεχνα με χρυσοκέντητη διακόσμηση. Δυστυχώς, τα τελευταία χρόνια έχει χαθεί η τέχνη της κατασκευής τους, οπότε οι περισσότεροι πανηγυριστές φορούν σκέτα δερμάτινα σελάχια.

Σκούφια: Έχει χρώμα μαύρο και είναι η γνωστή «καλογερίστικη» σκούφια. Είναι φτιαγμένη από μεταξωτό ύφασμα και στολίζεται με μεταξωτά χάρσια, που ράβονται με *μπερσίμι*.

Τσαρούχια: Είναι τα παπούτσια του αρματωμένου. Κατασκευάζονται από δέρμα ζώων και στις μύτες έχουν μαύρες φούντες. Έχουν χρώμα μαύρο ή κόκκινο. Το τσαρούχι με τη σημερινή του μορφή πρωτοφορέθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα.

Τα κοσμήματα της φορεσιάς των αρματωμένων συνηθίζεται ακόμη και σήμερα να αποκαλούνται και «άρματα», καθώς παλιότερα συνδέονταν αισθητικά και λειτουργικά με τον οπλισμό των αρματωμένων κάθε παρέας. Είναι χαρακτηριστικά για την αισθητική τους αξία και αρκετά αποτελούν οικογενειακά κειμήλια τόσο σημαντικά για τον συμβολισμό τους, ώστε να φυλάσσονται στα εικονίσματα.

Σε πλήρη σύνθεση η *αρματωσιά* αποτελείται από τα εξής κοσμήματα και εξαρτήματα:

Κιουστέκι ή σταυραετός: Βαρύ και πολύπλοκο κόσμημα με πολλές ασημένιες αλυσίδες. Παλαιότερα ασημένιο, σήμερα κατασκευάζεται από σταμπαρισμένες σιδερένιες επιφάνειες, επιχρωματισμένες με ασήμι ή χρυσό, που φοριέται χιαστί στο στήθος πάνω από τον ντουλαμά. Οι τέσσερις άκρες θηλυκώνονται στους ώμους και στις μασχάλες. Τα γαντζάκια του έχουν σχήμα δικέφαλου αετού ή καλαρύτικου πουλιού, χαρακτηριστικού των Ηπειρωτών μαστόρων από τους Καλαρύτες, και στο κέντρο έχει στρογγυλή ή τετράγωνη πλάκα σκαλιστή, με παραστάσεις αγίων, κυρίως του Άη Συμίου και του Αγίου Γεωργίου.

Φουσεκλίκι: Έχει σχήμα τριγωνικό φτιαγμένο από δερμάτινες λουρίδες και καταλήγει σε μια μπαλάσκα. Το φορούν στο δεξί πάντα πλευρό και το δένουν με ζώνη από τη μέση. Αποτελείται από 3-5 σειρές στρογγυλά ή ρομβοειδή γαντζούδια. Τα παλαιού τύπου φουσεκλίκια, είχαν το πολύ τρεις σειρές με 5-6 ροζέτες. Ο Χρήστος Καβάγιας, τεχνίτης στα τσαπράζια, θέλοντας να τα καταστήσει πιο εντυπωσιακά, αύξησε τον αριθμό των ροζετών, έτσι που σήμερα τα φουσεκλίκια είναι υπερμεγέθη.

Σουγιός ή ασημοσουγιός: Σκεπάζει το κάτω μέρος από τον ντουλαμά και είναι *τακίμι* του κιουστεκιού, δηλ. ταιριάζει με το κιουστέκι. Έχει μια εξαγωνική πλάκα στο κέντρο, με παραστάσεις αγίων. Συγκρατείται από τρία μικρά γαντζάκια. Τα δύο θηλυκώνονται στη μέση και το τρίτο καρφώνεται στη ζώνη. Εικονίζονται τις περισσότερες φορές προστάτες άγιοι, εκτός ελαχίστων περιπτώσεων όπου συναντάμε ηρωικές μορφές φουστανελοφόρων ή εκκλησιών κλπ.

Μπαλάσκες: Ασημένιες ή μπρούτζινες θήκες που στερεώνονται από τη ζώνη του σελαχιού, συγκεκριμένα στο πίσω μέρος (τις έβαζαν στο μέρος των νεφρών για να προστατεύονται από τα εχθρικά πυρά). Σε αυτές έβαζαν τα φυσέκια για το καριοφίλι και τις πιστόλες τους.

Πάλα (σπάθα): Πολύ κυρτή σπάθα με σταυροειδή λαβή, το κυρίως επιθετικό όπλο στις μάχες σώμα με σώμα (*γιουρούσια*). Οι αγωνιστές την έφεραν στη μέση ή στην ωμοπλάτη περασμένη με κορδόνια. Στις πορείες οι κλέφτες συνήθιζαν να τις φορούν στην πλάτη με σφιγμένο σχοινί που έδενε μπροστά στο στήθος.

Γιαταγάκι: Είδος αγχέμαχου όπλου που χρησιμοποιούνταν εκτεταμένα από τα μέσα του 16ου αιώνα έως και τα τέλη του 19ου αιώνα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Αποτελούνταν από ακονισμένη λεπίδα με έντονη καμπύλη προς τα εμπρός και λαβή, η οποία συνήθως «γύριζε» προς τα πίσω. Το μήκος της λεπίδας αυτού του σπαθιού, ήταν συνήθως 60 έως 80 εκατοστά.

Χαρμπί: Σιδερένια βέργα με ασημένια ή μπρούτζινη διακόσμηση στη λαβή, με κυλινδρικό θηκάρι που χρησίμευε για το γέμισμα της πιστόλας. Το κρεμούν στο σελάχι.

Μασάτι: Το μασάτι χρησιμεύει για το τρόχισμα της λεπίδας των αγχέμαχων όπλων, όταν μετά από την πολλή χρήση παύει να είναι κοφτερή.

Κάμα: Δίκοπο μαχαίρι.

Κουμπούρι ή (μ)πιστόλα: Είναι πυροβόλο όπλο που χρησιμοποιήθηκε κατά την περίοδο της ελληνικής επανάστασης. Διέθετε μηχανισμό πυρόλιθου. Τοποθετείται στο σελάχι.

Μεδουλάρι: Δοχείο λίπους για τη συντήρηση των όπλων.

Την αρματωσιά συμπληρώνουν διάφορα μαχαίρια με ασημένια σκαλισμένη θήκη.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Πριν αλλά και κατά τη διάρκεια του πανηγυριού κατασκευάζονται τα δύο χαρακτηριστικά μουσικά όργανα των Ρομά οργανοπαιχτών, ο ζουρνάς και το νταούλι. Ο ζουρνάς είναι όργανο με διπλό γλωσσίδι, στο οποίο οφείλει τον οξύ διαπεραστικό ήχο του. Στην ίδια οικογένεια μουσικών οργάνων ανήκει και ο αρχαίος ελληνικός αυλός. Ο ζουρνάς που χρησιμοποιείται στο Μεσολόγγι είναι περίπου 22 εκ. και κατασκευάζεται, σε αρκετές περιπτώσεις και από τους ίδιους τους Ρομά, από ξύλο ή από κόκκαλο .

Γνωστό ήδη από τους βυζαντινούς χρόνους, το νταούλι είναι το κατεξοχήν ρυθμικό όργανο της στεριανής Ελλάδας, με μεγάλη ποικιλία στις διαστάσεις, το δέσιμο των σχοινιών, την επεξεργασία του δέρματος και την κατασκευή του. Φτιάχεται συχνά από τον ίδιο τον νταουλιέρη και παίζεται, κρεμασμένο από τον αριστερό ώμο, χτυπώντας και τις δύο δερμάτινες επιφάνειες με τα νταουλόξυλα, ένα χοντρό και βαρύ για το δεξί χέρι (κόπανος) και ένα λεπτό για το αριστερό (βέργα ή βίτσα).

Χαρακτηριστικά εδέσματα και ποτά που προσφέρονται στα σπίτια των πανηγυριστών κατά τη διάρκεια του μαζέματος της κάθε παρέας το πρωί της Κυριακής της Πεντηκοστής είναι το παραδοσιακό γλυκό της περιοχής, το ριβανί, και το ούζο. Επίσης, κατά τη διάρκεια του γλεντιού, τα παραδοσιακά φαγητά που μαγειρεύονται για τις παρέες περιλαμβάνουν το γιουβέτσι και το τσουμπλέκι, με βάση το αρνίσιο κρέας. Άλλα φαγητά που ετοιμάζονται από τις παρέες είναι τα ψητά χέλια (σουφλομυτάρια) και τα ψάρια σαβόρο (παραδοσιακή μεσολογγίτικη συνταγή με γαύρο ή σπάρο, με κύριο χαρακτηριστικό τη σάλτσα από ξύδι, ελαιόλαδο, αλεύρι, σκόρδο και δεντρολίβανο, που επινοήθηκε για να μπορούν οι παλιές νοικοκυρές να διατηρούν τα ψάρια για περίπου μία βδομάδα, τις εποχές που δεν υπήρχαν ψυγεία).

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ

«Αρχαία συνήθεια επεκράτησε να τελήται κατ' έτος την Πεντηκοστήν πανήγυρις. Αφ' εσπέρας πηγαίνουν οι πανηγυρισταί ως και την πρωίαν. Επίσης κατ' αρχαίαν συνήθειαν μεταβαίνουν οι πλείστοι τούτων ένοπλοι και μεγάλη προσπάθεια καταβάλλεται εκ μέρους ιδία των νέων τις να φέρει την λαμπροτέρα πανοπλίαν...»
(Εφημερίδα *Ελληνικά Χρονικά*, 1859)

«Σήμερα είναι ημέρα της Πεντηκοστής. Το Μεσολόγγι σήμερα άγει όλως αρχαϊκήν κι επιβάλλουσαν εορτήν, πανήγυριν απ' εκείνας, αι οποίαι καταντούν αναπόσπαστοι από τον τόπον εις τον οποίον τελούνται, κι ενέχουσιν όλα τα προσόντα του τόπου, εν τω οποίω εγεννήθησαν».

(Ανδρέας Καρκαβίτσας, *Ταξιδιωτικά*, 1891)

Για το πώς αρχίζει να τελείται το πανηγύρι υπάρχουν διαφορετικές εκδοχές. Σύμφωνα με τον θρύλο, η συνήθεια αυτή από τα προεπαναστατικά χρόνια υπήρξε αφορμή συνάντησης των κλεφτών του Ζυγού και των κατοίκων του Μεσολογγίου, όπου όλοι μαζί παρακολουθούσαν τη θεία λειτουργία και κατόπιν γλεντούσαν στην κατάφυτη από πλατάνια περιοχή.

Σύμφωνα με άλλη άποψη, το πανηγύρι είναι εξέλιξη των αρχαιοελληνικών συμποσιασμών καθώς, απέναντι από το μοναστήρι, σε λόφο, ήταν κτισμένη η πόλη της Καλυδώνας με τα τρία ιερά, της Λαφρίας Αρτέμιδας, του αδελφού της

Απόλλωνα και του Διόνυσου. Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή, οι ρίζες του πανηγυριού εντοπίζονται στις αρχαίες γιορτές που τελούνταν εδώ.

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 ανέστειλε για μια πενταετία την τέλεση του πανηγυριού. Μετά τα γεγονότα της Εξόδου, το 1826, και με την ίδρυση του ελληνικού κράτους, το πανηγύρι άρχισε να τελείται εκ νέου, αφού οι μνήμες εξακολουθούσαν να είναι ζωντανές και οι φορείς ήταν οι ίδιοι. Στα τελετουργικά του δρώμενα περιλαμβάνονταν πλέον και το μνημόσυνο προς τιμή των πεσόντων της Πολιορκίας του Μεσολογγίου.

Από τα μέσα του 19ου αιώνα και μέχρι τις αρχές του 20ού υπάρχουν πολύτιμες αναφορές για την τέλεση του πανηγυριού από ιστορικές εφημερίδες του Μεσολογγίου. Μέχρι τις μέρες μας τα κύρια στοιχεία και το πνεύμα του πανηγυριού παραδίδονται από γενιά σε γενιά, με μικρές διαφοροποιήσεις.

Η πρώτη διαφοροποίηση που έχει καταγραφεί στο πανηγύρι γίνεται στα τέλη του 19ου αιώνα, όταν οι Αη-Συμιώτες υιοθετούν το ένδυμα του ντουλαμά, εγκαταλείποντας την παραδοσιακή φουστάνελα που φορούσαν μέχρι τότε. Αδιευκρίνιστοι παραμένουν οι λόγοι αυτής της ενδυματολογικής επιλογής. Δεδομένου ότι η εποχή της μετάβασης συμπίπτει με την ιστορικά ταραγμένη περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα και ο ντουλαμάς ήταν το κατεξοχήν ένδυμα των Μακεδονομάχων, η αλλαγή ενδυμασίας στο πανηγύρι του Άη Συμίου μπορεί εν μέρει να ερμηνευθεί ως ένδειξη σεβασμού και θαυμασμού προς τους Μακεδονομάχους. Πέρα όμως από αυτή τη συναισθηματικά φορτισμένη ερμηνεία, ο ντουλαμάς φοριέται πολύ πιο εύκολα και γρήγορα, δεν είναι πολύπλοκο ένδυμα και είναι εντυπωσιακός λόγω των επιβλητικών χρωμάτων του, κόκκινου και μαύρου.

Μια ακόμη σημαντική αλλαγή αφορά τον οπλισμό των πανηγυριστών, καθώς μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα οι συμμετέχοντες στο δρώμενο ανέβαιναν στο μοναστήρι του Άη Συμίου με τον προσωπικό οπλισμό τους και λάμβαναν μέρος σε αγώνες σκοποβολής. Επιστρέφοντας στην πόλη, συνήθιζαν να συγκεντρώνονται έξω από την Πύλη του Μεσολογγίου και μπροστά στον Κήπο των Ηρώων, όπου επιδίδονταν σε μαζικούς πυροβολισμούς στον αέρα, προς τιμήν των πολεμιστών της Εξόδου. Κατά τα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα όμως, για λόγους ασφαλείας, τα τυφέκια απαγορεύτηκαν διά νόμου και μετά από έντονες αντιπαραθέσεις (μέχρι και ένοπλες συμπλοκές με την αστυνομία) οι Αη-Συμιώτες, μέχρι και τις μέρες μας, «αρματώνονται» με μη λειτουργικά όπλα, αρκετά από τα οποία αποτελούν πολύτιμα ιστορικά κειμήλια.

Η πρώτη απόπειρα σύστασης συλλογικού οργάνου για την οργάνωση του πανηγυριού και τον ευπρεπισμό του χώρου του μοναστηριού έγινε με την ίδρυση του συλλόγου «Ο Άγιος Συμεών», το 1956, από μια ομάδα Μεσολογγιτών. Μέχρι το 1979 και δεδομένου ότι στις συνθήκες που επικρατούσαν τα προηγούμενα χρόνια ο πρώτος σύλλογος είχε ατονήσει, οι Αη-Συμιώτες αναζητούσαν συλλογική έκφραση και εκπροσώπηση.

Μετά από πολλές ζυμώσεις, ανταλλαγή απόψεων, σκέψεις και προβληματισμούς αποφασίστηκε η ίδρυση νέου Συλλόγου που θα εκπροσωπεί τα μέλη όλων των παρεών. Έτσι, το 1981 ανατέθηκε στον έγκριτο νομικό του Μεσολογγίου, αείμνηστο Βασίλειο Παπαθέου, η σύνταξη και κατάθεση καταστατικού προκειμένου να εγκριθεί από το Πρωτοδικείο Μεσολογγίου, πράγμα που έγινε. Όλες οι παρέες αντιπροσωπεύονται στο Δ.Σ., που καθορίστηκε να είναι ενδεκαμελές.

Από την ίδια χρονιά, το 1981, ξεκινά η δραστηριότητα του «Συλλόγου Πανηγυριστών ο Άη Συμιός», με προσωρινή διοικούσα επιτροπή που ετοιμάζει τις πρώτες εκλογές. Όλες οι Διοικήσεις μέχρι σήμερα εργάσθηκαν με ζήλο και συνεισέφεραν στην εκπλήρωση των σκοπών του Συλλόγου.

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα

α. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τα μέλη της κοινότητας/τους φορείς του;

Η σημασία του στοιχείου για τους συμμετέχοντες έγκειται στην συνέχιση της ιστορικής μνήμης και στη δημιουργία της μοναδικής ταυτότητας του πανηγυριστή. Η διατήρηση της ιστορικής μνήμης που συμπυκνώνεται και εκφράζεται στο πανηγύρι με τρόπο αμιγώς τοπικό, διαμορφώνει την ταυτότητα του Μεσολογγίτη, η οποία κορυφώνεται με τη συμμετοχή στο δρώμενο.

β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

Το Πανηγύρι του Άη Συμιού αποτελεί σημαντική πολιτιστική παρακαταθήκη για όλους τους Έλληνες, όχι μόνο για τους Μεσολογγίτες. Όπως κάθε δρώμενο, ενσωματώνει τους μετασχηματισμούς της νεοελληνικής κοινωνίας, κρατώντας παράλληλα ζωντανή τη σχέση με την παράδοση και τη συλλογική μνήμη αλλά και την ιστορική συνείδηση, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά το καθοριστικό για την Επανάσταση του 1821 γεγονός της Εξόδου. Επιπλέον, αποτελεί παράδειγμα ενίσχυσης της συνοχής της κοινότητας, καθώς το πανηγύρι αναδεικνύεται σε πεδίο κοινωνικής ώσμωσης και δημιουργίας ισχυρών και ακατάλυτων θεσμών, που εμπνέουν την υπέρβαση των στερεοτύπων και των κοινωνικών διακρίσεων.

γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Η πρωτοβουλία για την εγγραφή του πανηγυριού στο Εθνικό Ευρετήριο ΑΠΚ ξεκίνησε από τον Έφορο του Συλλόγου Πανηγυριστών «Ο Άη Συμιός», Κώστα Σοκόλα, ο οποίος κινητοποίησε τα μέλη του Συλλόγου για την επικοινωνία τους με την αρμόδια Υπηρεσία για την εφαρμογή της Σύμβασης στην Ελλάδα.

Ακολούθησε η διοργάνωση διημερίδας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας (27-28/1/2017) σε συνεργασία του Συλλόγου με τη Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟΑ, κατά τη διάρκεια της οποίας δόθηκαν τα ερεθίσματα για να συζητηθούν θέματα, όπως η αξία διαφύλαξης και ανάδειξης στοιχείων της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς με αφορμή το πανηγύρι του Άη Συμιού, αλλά και άλλων στοιχείων που απαντώνται στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Ελλάδας. Επιπλέον, η τοπική κοινωνία είχε την ευκαιρία να ενημερωθεί για τη σημασία σχεδιασμού μιας συνολικής δέσμης μέτρων διαφύλαξης του πανηγυριού και την ανάγκη προβολής τους ακόμα και από τοπικούς πολιτιστικούς οργανισμούς, όπως το Μουσείο της Διεξόδου. Σε συνέχεια της διημερίδας προέκυψε η ιδέα σύνταξης ενός ερωτηματολογίου με στόχο την αποτύπωση της γνώμης κάθε παρέας, σχετικά με την ανάγκη ευαισθητοποίησης πολιτών και επισκεπτών για συγκεκριμένα στοιχεία του δρωμένου, τη συνεργασία με λοιπούς πολιτιστικούς φορείς, αλλά και το πλαίσιο επιτέλεσης του πανηγυριού εντός και εκτός της πόλης του Μεσολογγίου. Από την αξιολόγηση των ερωτηματολογίων προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Οι παρέες των πανηγυριστών τονίζουν την ανάγκη ανάδειξης στοιχείων, όπως της ιστορικής κληρονομιάς, της σύνδεσης με το ιστορικό γεγονός της Εξόδου του Μεσολογγίου, των τελετουργικών πρακτικών και των ηθικών αρχών που χαρακτηρίζουν τις παρέες. Παράλληλα, εντοπίζουν φαινόμενα και συμπεριφορές που λειτουργούν εις βάρος του πανηγυριού, όπως η ένταξη μη μυημένων ατόμων στις παρέες, η παραβατική συμπεριφορά των Ρομά, η μείωση των συμμετεχόντων τα τελευταία χρόνια και οι επιμέρους συμπεριφορές μεμονωμένων πανηγυριστών. Επιπλέον, αναγνωρίζοντας τη σημασία των δράσεων ενημέρωσης της τοπικής κοινωνίας, οι παρέες αναγνωρίζουν την ανάγκη υλοποίησης προγραμμάτων ευαισθητοποίησης των μαθητών αλλά και εκδηλώσεων για το ευρύ κοινό. Επιπλέον, αντιμετωπίζουν θετικά το ενδεχόμενο συνεργασίας με έναν πολιτιστικό

οργανισμό, όπως η Διέξοδος, ενώ δίνουν ιδιαίτερη σημασία στο κριτήριο της επιλογής των εκδηλώσεων στις οποίες καλείται να πάρει μέρος ο Σύλλογος.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα;

Οι Ρομά μουσικοί καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς προσπαθούν να μεταδώσουν το παίξιμο του ζουρνά και του νταουλιού σε άτομα του στενού οικογενειακού τους κύκλου, χωρίς τη χρήση μουσικών εγχειριδίων ή κανόνων αλλά μόνο μέσω του ακούσματος του ήχου και της μελωδίας.

Για να λάβει κάποιος ενεργά μέρος στο πανηγύρι του Άη Συμιού, δεν είναι απαραίτητη η μεσολογγίτικη καταγωγή ή η συγγενική σύνδεση με τα μέλη των παρεών. Εκείνο που έχει σημασία είναι η αποδοχή των αξιών και του ήθους που διέπουν το πανηγύρι και η κάθε παρέα. Τις περισσότερες φορές οι Αη-Συμιώτες που συμμετέχουν πολλά χρόνια στο πανηγύρι προσπαθούν να μεταδώσουν αυτές τις αξίες στα παιδιά τους, με το να τα «ντύνουν» από μικρή ηλικία και να τα παίρνουν μαζί τους στις πανηγυρικές εκδηλώσεις. Αργότερα, μόλις τα παιδιά φτάσουν στην ενηλικίωση, αποφασίζουν το αν και το πότε θα συμμετάσχουν στο πανηγύρι ως ενεργά μέλη. Κάποιες φορές, άνδρες που ακολουθούν κάποια παρέα για μεγάλο χρονικό διάστημα ως επισκέπτες αποκτούν φιλικές σχέσεις με τα μέλη και μετά από πρόταση του καπετάνιου, συμμετέχουν και αυτοί ενεργά ως Αη-Συμιώτες στο πανηγύρι. Έτσι, όταν ένα μέλος της παρέας προτείνει την είσοδο ενός καινούργιου μέλους στην παρέα, πραγματοποιείται μια συνάντηση όλων των μελών, κατά την οποία, με την πολύτιμη εμπειρία και την καθοδήγηση των παλαιότερων, συζητούν για το αν θα αποδεχτούν τον προτεινόμενο ή όχι.

Οι φορείς μετάδοσης των μουσικών στοιχείων του παιξίματος του ζουρνά και του νταουλιού είναι οι ίδιοι οι αρχιμουσικοί Ρομά, αλλά κατά καιρούς και πολιτιστικοί φορείς που έχουν ασχοληθεί με επιδοτούμενα προγράμματα εκμάθησης των οργάνων αυτών σε ανήλικους Ρομά.

Κυριότεροι φορείς των πολιτισμικών αξιών και εκφράσεων που συναντώνται στο πανηγύρι είναι οι ίδιες οι παρέες, και ειδικότερα όσοι συμμετέχουν στο πανηγύρι περισσότερα χρόνια. Δεδομένου ότι η κάθε παρέα δίνει και μια ξεχωριστή πινελιά στο πανηγύρι του Άη Συμιού, είναι και υπεύθυνη να μυήσει τα μέλη και τους φίλους της στις πανανθρώπινες αξίες της αλληλεγγύης, του σεβασμού, της έκστασης, της ομαδικότητας κτλ., που χαρακτηρίζουν το δρώμενο.

Με την εκμάθηση χορών ασχολούνται αρκετοί χορευτικοί σύλλογοι της περιοχής, οι οποίοι πραγματοποιούν κατά καιρούς εκδηλώσεις με σκοπό την προβολή των χορών του πανηγυριού.

Τέλος, ο ίδιος ο Σύλλογος των Αη-Συμιωτών προσπαθεί κατά καιρούς να ενημερώνει τους Άη-Συμιώτες σχετικά με την ιστορική κληρονομιά του πανηγυριού, οργανώνοντας συζητήσεις και διαλέξεις από ερευνητές.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Η συνεργασία με τον Δήμο και με τη Μητρόπολη Αιτωλίας και Ακαρνανίας είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία χώρων στάθμευσης και την ελεγχόμενη άνοδο αυτοκινήτων στο μοναστήρι, την ανάδειξη του ναού της Αγίας Τριάδας στο νησί της Κλείσοβας, και την απόκτηση χώρου για εγκατάσταση του συλλόγου.

Τα μέτρα που έχουν ληφθεί κατά το παρελθόν σχετικά με την ανάδειξη του στοιχείου, ήταν σχετικά περιορισμένα και περιελάμβαναν συνεντεύξεις εκπροσώπων της κοινότητας σε τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές, κάλεσμα κινηματογραφικών και τηλεοπτικών παραγωγών για την κάλυψη του δρώμενου,

καθώς και συμμετοχή του Συλλόγου Πανηγυριστών σε πανελλαδικές μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις.

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

- Διοργάνωση διαλέξεων σχετικών με το πανηγύρι του Άη Συμιού, από διακεκριμένους κοινωνικούς επιστήμονες και ερευνητές οι οποίοι ασχολούνται με την ιστορική, κοινωνική και πολιτισμική καταγραφή διάφορων όψεων του στοιχείου.
- Προβολή του στοιχείου ως ένα από τα σημαντικότερα εθιμικά δρώμενα του Μεσολογγίου, αλλά και του νομού Αιτωλοακαρνανίας, στα πανελλήνιας εμβέλειας μέσα μαζικής ενημέρωσης.
- Παρότι το στοιχείο έχει γίνει αντικείμενο αρκετών ντοκιμαντέρ τα οποία εστιάζουν σε ορισμένες πτυχές του πανηγυριού, θα ήταν χρήσιμη η προσπάθεια δημιουργίας ντοκιμαντέρ που να αναφέρεται στο πανηγύρι ως σύνολο.
- Συμμετοχή των φορέων του στοιχείου σε φωτογραφικές εκθέσεις, φεστιβάλ παραδοσιακών χωρών, λαογραφικά συνέδρια κλπ., που διοργανώνονται από τοπικούς, εθνικούς και διεθνείς πολιτιστικούς οργανισμούς.
- Προσπάθεια ενημέρωσης εταιρικών μονάδων της περιοχής σχετικά με τη δυναμικότητα του πανηγυριού, ώστε να επιτευχθούν πολιτιστικές χορηγίες στο πλαίσιο τη εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.
- Δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μικρά παιδιά και εφήβους με στόχο την ενημέρωση σχετικά τόσο με επιμέρους όψεις του πανηγυριού όσο και με το ήθος που το διέπει ως πολιτισμική έκφραση.
- Δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους Έλληνες Ρομά για την εκμάθηση των παραδοσιακών μουσικών οργάνων του πανηγυριού. Γενικότερα, κρίνεται απαραίτητη η υλοποίηση πολιτικών που θα διευκολύνουν την ένταξη των Ρομά στην τοπική κοινωνία. Έτσι, θα ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή και θα περιοριστεί η στερεοτυπική αντιμετώπιση των Ρομά και η όποια τάση γενίκευσης ρατσιστικών αντιλήψεων.
- Οικονομική ενίσχυση ενεργειών εξωραϊσμού των χώρων που συνδέονται με το πανηγύρι, όπως π.χ. μελέτη και οικονομική βοήθεια για τη δημιουργία κτηριακών συγκροτημάτων που να στεγάζουν όλες τις παρέες στον χώρο του μοναστηριού. Υπάρχουν ακόμη παρέες που, παρότι έχουν το συγκεκριμένο στέκι τους στον περιβάλλοντα χώρο του μοναστηριού του Αγ. Συμεών, αδυνατούν να κατασκευάσουν ολοκληρωμένες κατασκευές.
- Εξεύρεση χώρου για την ανάδειξη της υλικής και άυλης κληρονομιάς του πανηγυριού, με μόνιμη συλλογή και έκθεση ιστορικών φορεσιών, κοσμημάτων, όπλων και άλλων αντικειμένων, καθώς και προβολή οπτικών τεκμηρίων με θέμα το πανηγύρι.
- Ψηφιοποίηση του ήδη υπάρχοντος έντυπου και οπτικοακουστικού υλικού, με σκοπό τη διαδικτυακή προβολή σπάνιων τεκμηρίων και τη διευκόλυνση των ερευνητών και γενικότερα όσων ενδιαφέρονται να γνωρίσουν το πανηγύρι.

9. Βασική Βιβλιογραφία

Αικατερινίδης Γεώργιος (1967), Η Λαϊκή Πανήγυρις του Αγίου Συμεώνος εις Μεσολόγγιον κατά την Πεντηκοστήν. *Επετηρίδα του Κέντρου Ερεύνης Ελληνικής Λαογραφίας*. Ακαδημία Αθηνών.

Γκόρπας Θ., Γκόρπας Β. (1972), *Το Πανηγύρι τ' Άη Συμιού*. Αθήνα: Ζυγός.

Ευαγγελάτος Χρήστος (1965), *Ιστορία του Μεσολογγίου*, επανεκτύπωση 2007. Αθήνα: Γκοβοστή.

Καβάγιας Αριστείδης (2007), *Στο Πανηγύρι τ' Άη Συμιού*. Μεσολόγγι: Ασημακόπουλος.

Καρανικόλα-Τσουβέλα, Ελένη, (2016) *Το πανηγύρι του Αϊ- Συμιού στο Μεσολόγγι : Ιστορική, Κοινωνική και Παιδαγωγική διερεύνηση*. Διδακτορική διατριβή.
Λαμπρόπουλος Αντώνης (2003),

Το Μεσολόγγι, Η Ιερή Πόλη Μήτρα της Ελλάδος. Αθήνα: Βασδέκης.

Φιλιππίδης, Νικήτας, (2001), *Το Πανηγύρι τ' Άη Συμιού*. Μεσολόγγι: Ντάπια.

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

- α. Κείμενα (πηγές, αρχειακά τεκμήρια κτλ.)
- β. Χάρτες
- γ. Οπτικά και ακουστικά τεκμήρια (σχέδια, φωτογραφίες, αρχεία ήχου, βίντεο κτλ.)
- δ. Διαδικτυακές πηγές (υπερσύνδεσμοι)
  - Άη Συμιός, Σύλλογος Πανηγυριστών (2013). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://aisimios.wordpress.com/>
  - Νταούλι και Ζουρνάς (2015). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://ntaouli.blogspot.gr/>

Πληροφορίες για τα τραγούδια του στοιχείου:

- 1) Τα τραγούδια: <https://aisimios.wordpress.com/%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B7%CE%B3%CF%8D%CF%81%CE%B9/%CF%84%CE%B1-%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%8D%CE%B4%CE%B9%CE%B1/>
- 2) Τσαμικο-Ραστ: <https://www.youtube.com/watch?v=2dZIM9ccK1g>

Φωτογραφίες από το πανηγύρι:

- Παρέες αρματωμένων: <https://picasaweb.google.com/104323581103150113202/sLpUmB?authkey=Gv1sRgCMSRiviwl4PLHA>
- Παρέες καβαλαραίων: <https://picasaweb.google.com/104323581103150113202/evYpdG?authkey=Gv1sRgCl3xueCaiNT2Pg&feat=flashalbum#>
- Αλέξανδρος Βρεττάκος: <https://www.youtube.com/watch?v=JbcxPkDqQog>
- Βασίλης Αρτίκος: <http://www.artikos.gr/index.php/el/gallery/item/132-aisimios-festival#.VypXYYSLSUk>
- John Carnesiotis: <https://www.flickr.com/photos/aster-oid/albums/72157640712159733>
- Μιχάλης Παππάς: <https://www.behance.net/gallery/23353151/Missolonghi-San-Simeon>

Ντοκιμαντέρ και κινηματογραφικές ταινίες που αναφέρονται στο πανηγύρι ή περιέχουν στιγμιότυπα από αυτό:

1) Λίμνη των Πόθων (1958), ένα μικρό απόσπασμα της ταινίας έχει πλάνα από το πανηγύρι.

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://www.youtube.com/watch?v=17kwtWI8mmk>

2) Πλάνα του Κώστα Μπαλάφα του 1968.

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://www.youtube.com/watch?v=A7OIP1TvpHI>

3) Απόσπασμα από αρχείο της ΕΡΤ του 1976.

4) «Στον Άη Συμιό στο Μεσολόγγι», μουσικό οδοιπορικό της ΕΡΤ του Τάκη Σακελλάριου, 1996.

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.dailymotion.com/video/x81cv1_%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%B1%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B9%CF%8C-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%BC%CE%B5%CF%83%CE%BF%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%B3%CE%B9-%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82-1_travel

6) «Μένουμε Ελλάδα», αποσπάσματα από το πανηγύρι του 2005.

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:

http://www.dailymotion.com/video/xiqhfh_%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B7%CE%B3%CF%8D%CF%81%CE%B9-%CF%84-%CE%AC%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%8D-2005-video_people

7) «Ελλήνων Δρώμενα», αφιέρωμα στο πανηγύρι, 2006.

Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://www.youtube.com/watch?v=orvefqUhw0>

8) «Dollars for a Saint», το ντοκιμαντέρ για τους Ρομά οργανοπαίχτες του πανηγυριού, της Αύρας Γεωργίου, 2014.

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου

α. Κωνσταντίνος Σοκόλας

β. Κοινωνιολόγος - Έφορος Συλλόγου Πναηγυριστών «Ο Άη Συμιός»

γ. Μεσολόγγι , Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2017.

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου